

Četvrti hrvatski međunarodni slavistički kongres u Varaždinu i Čakovcu

Ivan Majić

Od 5. do 8. rujna 2006. godine pod visokim pokroviteljstvom Vladimira Šeksa, predsjednika Hrvatskoga sabora, u Varaždinu i Čakovcu održavao se Četvrti hrvatski međunarodni slavistički kongres. Ne samo po broju sudionika, već i po statusu koji je stekao unutar nacionalne znanstvene zajednice, to je najznačajniji simpozij s područja proučavanja hrvatskoga jezika i književnosti. Stoga su i priznanja koja se tom prigodom dodjeljuju značajno priznanje struke za one znanstvene djelatnike koji su svojim dugogodišnjim radom i utjecajem doprinijeli razvitku područja na kojima su djelovali. Nagrade su podijeljene u tri kategorije i nose nazive slavni pret hodnika: Stjepana Ivšića, Antuna Barca i Vatroslava Jagića. Dodjeljuju se za doprinos na području jezikoslovlja, na području književnosti i za promicanje hrvatskoga jezika i književnosti u inozemstvu kao priznanje stranomu slavistu.

Dobitnik Nagrade *Stjepan Ivšić* nedavno je preminuli Stjepko Težak (1926–2006), istaknuti metodičar jezika, jezični savjetničar, normativist i dijalektolog. Cijeloga se života bavio mnogim problemima hrvatskoga jezika, metodike i dijalektologije. Iza sebe je ostavio zavidan broj knjiga i članaka, od kojih svakako treba istaknuti njegovu gramatiku (u suautorstvu sa Stjepanom Babićem), koja je dosad izišla u petnaest izdanja u domovini i bar dva izdanja u inozemstvu. Njegov doprinos metodici nastave hrvatskoga jezika okrunjen je dvosveščanom *Teorijom i praksom nastave hrvatskoga jezika*. Uz navedene knjige, četiri jezičnosavjetničke knjige i niz članaka o položaju hrvatskoga jezika, dijalektalnim osobitostima najzanimljivijega područja u hrvatskoj dijalektologiji — Ožaljskoga kraja, pokojni profesor Težak ostavio je neizbrisiv trag u hrvatskome jezikoslovlju.

Laureat Nagrade *Antun Barac* istaknuti je profesor Stanko Lasić (1927). Njegov impozantan opus čine 24 knjige i 144 rada u periodici (studije, članci, eseji, recenzije, prijevodi i pisma), od kojih je 13 prevedeno na strane jezike: francuski, mađarski, poljski, engleski i njemački. Glavni Lasićev projekt bilo je istraživanje života i djela Miroslava Krležje. Nakon dvadesetogodišnjega rada rezultirao je monumentalnom, šestosveščanom *Krležologijom* ili *Povijesti kritičke misli o Miroslavu Krležji* (1989–1993), jednim od najvećih

autorskih projekata u nacionalnoj književnoj znanosti. Sve to govori u prilog tvrdnji da je riječ o iznimnome stručnjaku koji je svoj znanstveni interes širio i na pitanja teorije i metodologije proučavanja književnosti, a plodovi njegova istraživanja nerijetko su bili prepoznavani i izvan nacionalnih granica.

Promicanje hrvatskoga jezika, književnosti i kulture u stranim znanstvenim zajednicama oduvijek je bilo iznimno važno za percepciju kulture, njezino vrjednovanje izvan nacionalnih granica i smještanje u širi civilizacijski kontekst u kojemu ona nije izolirana, već prepoznata kao njegov ravnopravni dio. Stoga Nagrada *Vatroslav Jagić* koja se dodjeljuje stranomu slavistu ima iznimnu važnost. Ovoga puta ona je pripala Reinhardu Laueru (1935), njemačkomu slavistu, vrsnomu stručnjaku ruske književnosti, ponajboljemu poznavatelju slavenskoga predromantizma i romantizma i jednomu od najboljih poznavatelja Krležina djela, ne samo u inozemstvu. I sam uvid u količinu knjiga i radova koje je objavio (cjelokupna znanstvena, stručna i kritička aktivnost broji više od sedam stotina jedinica) te širinu njegova interesa pokazuje da je profesor Lauer znanstvenik koji je silno pridonio da u svojoj njemačkoj sredini uvede i predstavi slavenske i hrvatske književnike kojima je izborio nemalu recepciju. Od velikoga broja radova izdvajaju se dvije povijesti ruske književnosti, biografska monografija o Aleksandru Puškinu, a od djela posvećenih hrvatskoj i južnoslavističkoj problematici valja istaknuti knjige *Poetika i ideologija, Miroslav Krleža i njemački ekspresionizam, Studije i rasprave te Okviri hrvatske književnosti*.

Nakon svečanog otvorenja Kongresa uslijedila su uvodna predavanja u kojima je Krešimir Nemeć govorio o *retorici negacije* u hrvatskom modernizmu. Iznio je sličnosti i razlike u stilskim postupcima triju književnika: Janka Polića Kamova, Antuna Branka Šimića i Miroslava Kreleže, čija je pojava, svaka na svoj način, ostavila traga na cjelokupnu hrvatsku književnost do današnjih dana. Uslijedilo je predavanje Zvonimira Bartolića o hrvatskome kajkavskome književnome jeziku izvan Hrvatske, predavanje iz kojega se mogao dobiti uvid u povijesni razvoj utjecaja hrvatske kajkavštine na područjima izvan Hrvatske, a koja su zbog višestoljetnoga pripadanja Zagrebačkoj biskupiji i prisutnosti hrvatskih svećenika do 1777. očuvala svoju dijalekatsku posebnost. Predavanjem je obuhvaćeno područje pismenosti i književnosti Prekomurja i prostora između rijeka Drave i Mure (Slovenija). Predavanjem Ive Pranjkovića o hrvatskoj pravopisnoj normi u zadnjem desetljeću 20. stoljeća otvorena je vrlo zanimljiva tema bliske povijesti hrvatskih pravopisa, pogotovo najzanimljivijega i najburnijega razdoblja devedesetih godina u kojima je došlo do "pravopisnog dvovlašća", tj. suspostojanja odredaba pravopisa Babića, Finke i Moguša te pravopisa Anića i Silića. Upozoravajući i na promjene u području pisanja alternacija jata, profesor se Pranjković dotaknuo i konteksta u kojem se odvijala pravopisna

rasprava, koja je nerijetko zadobivala izrazitu političku obilježenuost, te kao takva pridonosila dodatnoj politizaciji ionako ispolitizirane jezične i pravopisne problematike. Svojom aktualnošću ta je tema izuzetno zanimljiva i danas.

Kongres je bio podijeljen u sedam tematskih cjelina, odnosno sekcija koje su se istovremeno odvijale na Fakultetu organizacije i informatike u Varaždinu. Dio izlaganja iz sekcije *Hrvatski jezik i književnost u nastavi* odvijao se na Visokoj učiteljskoj školi u Čakovcu. U Varaždinu se izlagalo i raspravljalo u okvirima tema: *Europski dosezi hrvatskoga jezikoslovlja: Vatroslav Jagić i njegovo doba*, *Slavenski kontekst hrvatskoga jezika i književnosti*, *Kajkavska sastavnica hrvatskoga jezika i književnosti*, *Normiranje hrvatskoga jezika u XX. stoljeću*, *Religiozna lirika u hrvatskoj ranonovovjekovnoj književnosti* te *Hrvatski modernizmi XX. stoljeća*.

Zbog istovremenosti održavanja sekcija nije se, naravno, moglo nazočiti svim izlaganjima. Međutim, posjećenost sekcija bila je dobra, a poneke rasprave bile su vrlo poticajne i za izlagače, i za slušatelje. Stoga je šteta što se na ovome kongresu ponovio običaj da znanstveni skupovi koji okupe važne stručnjake određenoga područja katkad ostanu izuzeti od nemaloga broja zainteresiranih — studenata, srednjoškolskih profesora i ostalih kojima bi nazočnost na ovome kongresu pružila uvid u zanimljive teme unutar jezikoslovlja i znanosti o književnosti.

U sekciji *Slavenski kontekst hrvatskoga jezika i književnosti* zanimljiv je bio referat laureata Reinharda Lauera koji je govorio o recepciji Herdera na južnoslavenskim prostorima u vrijeme ilirizma, koja nije bila u potpunosti jednoznačna. Očitovala se u preuzimanju nekih bitnih ideja, ali i promašivanju nekih bitnih Herderovih namjera. Zvonko Kovač održao je zanimljivo izlaganje o novim izazovima koje suvremenost nudi i o nužnosti odgovora humanistike na te izazove koji bi u sebi imali potrebu osvještavanja obuhvatnijega, ekokulturnoga identiteta. Željka Čelić izlagala je o recepciji odrednice *hrvatski* u ruskome kontekstu, Mira Muhoberac o naravi komedije u Hrvatskoj.

Iznimno zanimljivo bilo je u sekciji *Normiranje hrvatskoga jezika u XX. stoljeću*. Odličan referat *Aktualnost hrvatskih jezičnih savjetnika 20. stoljeća* u autorstvu Lane Hudeček, Milice Mihaljević i Luke Vukojevića pokrenuo je raspravu ne samo o ulozi jezičnih savjetnika i gramatika, već i o konkretnim primjerima i otvorenim problemima (pitanje naveska u različitim padežima) u kojima se gramatike i savjetnici ne podudaraju te o mogućnostima njihova rješenja. U toj je sekciji vrlo dobar i poticajan referat održao njemački slavist Jochen Raecke govoreći o problemima normiranja leksičkoga fonda hrvatskoga jezika.

Zanimljiv referat u sekciji *Kajkavska sastavnica hrvatskoga jezika i književnosti* održali su Boris i Martina Kuzmić, koji su svoj interes usmjerili

na sklonidbu brojeva *dva, oba, tri i četiri* na primjeru kajkavskih književnih tekstova od 16. do 18. stoljeća. U sekciji *Hrvatski modernizmi XX. stoljeća* Stjepan Hranjec izlagao je o usmenoj književnosti unutar dječje. U sekciji *Hrvatski jezik i književnost u nastavi* Goran Novaković govorio je o usmenoj književnosti u nastavi. Zanimljiv referat imala je i Tatjana Pišković koja je prikazala rad slabije poznatoga purista Joze Dujmišića, čiji rad do sada nije doživio stručni prijam.

U popodnevnom dijelu izlaganja, izuzetno zanimljiv i metodološki inovativan rad predstavila je Suzana Coha s naslovom *Slavenski intertekst prvoga hrvatskog književnog časopisa*. U njezinu je izlaganju Gajeva *Danica* osim kao kulturološka, književna i jezična (povijesna) činjenica promotrena i kao, svojom jezičnom, ideološkom i poetičkom praksom, diskurzivni kreator modernoga shvaćanja nacionalnoga identiteta. U sekciji posvećenoj modernizmima Anna Ruttar iz Poljske pozabavila se glazbenošću u pjesništvu Josipa Severa. Mirna Brkić govorila je o pikarskome romanu u hrvatskoj međuratnoj književnosti na primjeru romana Marijana Mikca *Doživljaji Morica Švarca u Hitlerovoj Njemačkoj*. U metodičkoj je sekciji Kristina Katalinić govorila o teškoćama usvajanja hrvatskoga jezika u mađarskoj jezičnoj sredini.

Prije svečanoga zatvaranja Četvrtoga hrvatskoga slavističkoga kongresa, održana su i posljednja izlaganja svih sekcija. U sekciji *Slavenski kontekst hrvatskoga jezika i književnosti* zanimljiv referat izložila je Ivana Latković koja je, uspoređujući Antuna Gustava Matoša i Ivana Cankara, obratila pozornost i na zanimljiv odnos prijenosa odrednica europske književnosti u monoliterarne sustave nacionalnih književnosti te, uzročno tomu, na upitnu mogućnost i različite ishode takvih težnja. U sekciji posvećenoj modernizmima 20. stoljeća Suzana Marjanić u zenitističkim je večernjima i dadaističkim “provokacijama” vidjela mogućnost prvih hrvatskih (teorijskih) performansa. Đurđa Strsoglavec pozabavila se prozom Miljenka Jergovića. Perina Meić na podlozi je studije ovogodišnjega laureata Stanka Lasića *Roman Šenoina doba* na zanimljiv način navela neke probleme književnopo- vijesne metodologije te predložila epistemološki zasnovanu teorijsku alternativu prema načelima metodološkoformacijskoga istraživanja. Leo Rafolt svojim je izlaganjem upozorio na transkulturalne i modernističke elemente u dramaturgiji Radovana Ivšića analizirajući dramu *Sunčani grad*, zanimljivo je kontekstuirajući između antičke tragičke dramaturgije, japanskoga nô-kazališta i europske modernističke ili avangardne dramske prakse.

Četvrti hrvatski slavistički kongres ostat će upamćen kao događaj velikoga broja mladih znanstvenika koji su se svojim referatima iskazali u dobrome svjetlu. Veliki broj mladih jamči svijetlu budućnost. Upravo bi se stoga u sljedećim organizacijama kongresa trebalo voditi računa o predlaganju tema koje bi bile poticajnije inozemnim slavistima (kojima je

proučavanje hrvatskoga jezika i književnosti većinom povezano sa širim kontekstima susjednih jezika i književnosti, pa se možda izostankom neke obuhvatnije teme na ovom simpoziju nisu pojavili u većem broju), ali i mladim stručnjacima kojima bi sudjelovanje unutar suvremenijih i aktualnijih zadanih tema bilo upravo izazov, a ne kompromis.

Unatoč tome, Četvrti hrvatski slavistički kongres s organizacijom predsjednika Marka Samardžije, zamjenice predsjednika Bernardine Petrović i tajnice Tatjane Pišković pamtit će se po odličnim referatima i raspravama, ugodnoj atmosferi, izletu koji je sudionike upoznao sa sjevernim dijelom Hrvatske, izuzetnom gostoprimstvu gradova Varaždina i Čakovca te hvalevrijednome trudu svih organizatora koji su se iskazali vrlo dobrom organizacijom. Nadamo se da će sve to biti okrunjeno tiskanjem zbornika sa svim radovima sudionika Kongresa.